

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Suomen Yrittäjät pitää tavoitetta perusteltuna ja tärkeänä osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota. Sivistys, tieteen vapaus ja kriittinen ajattelu muodostavat demokraattisen yhteiskunnan ja taloudellisen uudistumiskyvyn perustan. Vision sisältö jää kuitenkin tältä osin varsin yleiselle tasolle, eikä se riittävästi kytkeydy niihin konkreettisiin muutoksiin, joita Suomi kohtaa lähi-vuosikymmeninä, kuten väestön ikääntymiseen, alueelliseen eriytymiseen ja globaalin kilpailun kiristymiseen osaajista ja investoinneista.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa on tunnistettu useita olennaisia elementtejä, kuten akateemisen vapauden vahvistaminen ja vastuullisen arvioinnin periaatteiden edistäminen. Yritysten ja työelämän näkökulmasta on kuitenkin tärkeää, että sivistyksen ja tieteen vapauden rinnalla tunnistetaan nykyistä vahvemmin myös tutkimuksen ja koulutuksen yhteiskunnallinen ja taloudellinen vaikuttavuus. Akateemisen meritoitumisen tapojen monipuolistaminen on kannatettavaa, mutta sen tulee aidosti tunnistaa myös soveltava tutkimus, yritysyritysteistyö ja tutkimustulosten hyödyntäminen elinkeinoelämässä.

Muutosesitys:

Korkeakoulut hyödyntävät rekrytoinneissaan monipuolisia akateemisen meritoitumisen tapoja, kuten yritystoiminta sekä yhteiskunnallisten julkaisujen ja yrityksissä toteutettava soveltava tutkimus.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite on lähtökohtaisesti oikeansuuntainen, mutta sen sisältö kaipaa täsmennystä ja priorisointia. Erityisesti visiossa esitetty täyden maksuttomuuden lupaus kaikille korkeakoulututkinnoille on julkisen talouden nykytilanteessa ja väestökehityksen valossa ongelmallinen. Suomen Yrittäjät katsoo, että maksuttomuuden periaatetta on syytä tarkastella uudelleen erityisesti toisen samantasaisen tutkinnon osalta. Korkeakoulutuksen rahoituksen kestävyys edellyttää avointa ja realistista keskustelua myös yksilön ja yhteiskunnan vastuista.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpidesuositukset sisältävät useita oikeansuuntaisia esityksiä, kuten siirtymien sujuvoittamisen toiselta asteelta korkeakoulutukseen ja jatkuvan oppimisen kehittämisen. Ne eivät kuitenkaan riittävästi vastaa tulevaisuuden koulutushaasteisiin.

Nuorten tulevaisuus rakentuu yhä useammin monityöllisyyden varaan, jossa yhdistyvät palkkatyö, yrittäjyys ja jatkuva osaamisen päivittäminen. Tämä edellyttää korkeakoulutukselta nykyistä vahvempaa yrittäjämäisten valmiuksien kehittämistä, kuten oma-aloitteisuutta, talousosaamista, ongelmanratkaisukykyä ja epävarmuudensietoa. Yrittäjyysosaaminen ei ole vain yrittäjiksi aikovien asia, vaan keskeinen työelämätaito kaikille.

Toimenpide-ehdotukset ovat myös epätasaisen yksityiskohtaisia. Osassa ehdotuksissa mainitaan jo olemassa olevia välineitä (mm. opintosetelit) kun taas osa esityksistä jää ylätasen tavoitteiksi ("parannetaan korkeakoulutuksen ja työelämän yhteyksiä") ilman konkreettista muutosta. Epäsuhta toimenpidesuosituksissa tekee visiosta epätasapainoisen ja jättää toimeenpanon varsin avoimeksi, ratkaisematta epäkohtia.

Muutosesitykset:

Tuetaan nuorten korkeakouluvalmiuksia lisäämällä lukiokoulutuksen tarjontaa erityisesti alueilla, joissa sen kysyntä on suurinta, mutta huolehtimalla samalla riittävästä lukioverkosta koko maassa, sekä kehittämällä ammatillisen koulutuksen sisältöjä ja ohjausta jatko-opintoihin tavoitteena sujuva etenemispolku ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun.

Lisätään korkeakoulupaikkoja sekä kohdennetaan koulutustarjontaa osaamisen ja koulutuksen ennakkointietoa hyödyntäen luovuutta, kestäväää kasvua ja yhteiskunnan uudistumista tukeville aloille työelämän osaamistarpeiden mukaan ottaen huomioon koulutusohjelmien vetovoimaisuus erityisesti nuorille.

Uudistetaan jatkuvan oppimisen rahoitus ja ohjaus samaan aikaan toisella ja korkea-asteella. Korkeakoulut rakentavat työelämän kanssa jatkuvan oppimisen tarjonnasta yhteiskunnan ja elinkeinoelämän nopeasti muuttuviin tarpeisiin joustavasti vastaavia, työelämän tunnistamia ja tunnustamia vetovoimaisia tutkintoa pienempiä kokonaisuuksia työelämässä jo oleville ja alanvaihtajille.

Tarkastellaan ylempien korkeakoulututkintojen kokonaisuutta korkeakoulujärjestelmän vaikuttavuuden ja toimivuuden varmistamiseksi ja arvioidaan YAMK-tutkintojen työelämäkokemusvaatimuksen poistamista erityisesti ammattikorkeakoulujen kansainvälisen yhteistyön esteiden vähentämiseksi. YAMK-tutkintojen työelämäyhteyttä ei tule poistaa, jotta se profiloituu edelleen työelämän jatkotutkintona. Siitä etenemistä yliopiston tohtoriohjelmaan tulee vahvistaa ja selkeyttää kehittämällä erilaisia akateemisia taitoja vahvistavia polkuopintoja.

Parannetaan korkeakoulutuksen ja työelämän yhteyksiä ja yritys yhteistyötä, jotta korkeakoulutettujen työllistyminen helpottuu.

Lisäys: Tulevaisuudessa moni yhdistää yrittämisen ja palkkatyön. Nuorten tulevaisuusraportin mukaan puolet nuorista on kiinnostunut yrittäjyydestä ja neljäsosa nuorista aikoo perustaa yrityksen tulevaisuudessa. Tämä tulee ottaa huomioon myös korkeakoulutuksessa.

Lisäys: Huolehditään siitä, että korkeakouluissa on tarjolla riittävästi yrittäjyyskoulutusta, joka varmistaa yrittäjyysvalmiudet työelämää varten.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Suomen Yrittäjät pitää tavoitetta tärkeänä, mutta katsoo, että visio ei ole riittävän kunnianhimoinen suhteessa Suomen osaamis- ja kasvutarpeisiin. Väestönkehityksen heikentyessä talouskasvun ja hyvinvoinnin perusta nojaa entistä vahvemmin tuottavuuden kasvuun, innovaatioihin ja osaamisen vaikuttavaan hyödyntämiseen. Vision olisi tunnistettava selkeämmin tutkimuksen ja koulutuksen rooli yritysten uudistumisen ja kasvun mahdollistajana. Tavoitteessa ei ole myöskään mainittu kansallisen T&K-strategian ykköstavoite, eli korkeakoulutuksen ja tutkimuslaitosten yhteistyön tehostaminen, kasvattaminen ja kehittäminen yritysten kanssa. Suomen T&K-tavoitteisiin päästään vain vivuttamalla yritysten T&K-toimien ja -panostusten määrää.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpidesuosituksissa viitataan T&K-intensiteetin kasvuun ja tohtorien määrän lisäämiseen, mutta yritysten ja korkeakoulujen välinen yhteistyö jää suosituksena liian yleisluontoiseksi. Kansallisen T&K-strategian ja -suunnitelman tavoitteet edellyttävät huomattavasti nykyistä vahvempia rakenteita, kannusteita ja käytännön toimintamalleja korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja erityisesti pk-yritysten väliseen yhteistyöhön. Yrityksille tulee olla helppoa ja matalan kynnyksen tapa päästä mukaan tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan, ja korkeakoulujen rahoitus- ja ohjausjärjestelmän tulee tukea tätä aidosti.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite on oikeansuuntainen, mutta sen toteuttamisessa tarvitaan selvästi enemmän rohkeutta. Korkeakouluverkoston kehittäminen on välttämätöntä väestörakenteen muutoksen ja julkisen talouden reunaehtojen vuoksi. Vision tulisi tunnistaa nykyistä avoimemmin, että korkeakoulujen määrään, rakenteisiin ja alueelliseen työnjakoon liittyy vaikeita mutta välttämättömiä valintoja.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpidesuosituksissa esitetty erikoistumisen ja päällekkäisyyksien purkaminen on kannatettavaa, mutta yritysyhteistyön rooli jää edelleen sivuosaan. Erityisesti ammattikorkeakoulujen rooli alueellisina TKI-toimijoina ja pk-yritysten kumppaneina tulisi tunnistaa vahvemmin. Korkeakoulujen

digitalisaatiokehitys ja yhteiset palveluratkaisut ovat tärkeitä, mutta niiden tulee ensisijaisesti palvella koulutuksen ja tutkimuksen vaikuttavuutta sekä yritysyhteistyön sujuvuutta.

Yritysyhteistyön aidon vahvistumisen keskeinen edellytys on, että korkeakoulujen koulutus- ja TKI-palvelut ovat yrityksille helposti saavutettavia ja selkeästi jäsennettyjä. Nykytilanteessa korkeakoulujen tarjoamat palvelut näyttävät monille yrityksille hajanaisina, vaikeasti hahmotettavina ja hallinnollisesti raskaasti lähestyttävänä. Tämä koskee erityisesti pk-yrityksiä, joilla ei ole resursseja navigoida monimutkaisissa organisaatorakenteissa tai etsiä sopivia kontakteja korkeakoulujen sisältä.

Suomen Yrittäjät painottaa, että korkeakouluihin tulee systemaattisesti rakentaa yhden luukun periaatteeseen perustuvat yrityspalvelut, joiden kautta yritykset voivat yhdestä selkeästä kanavasta saada tietoa ja pääsyn koulutusyhteistyöhön, osaajapalveluihin sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan. Yhdenmukainen palvelumalli madaltaa kynnystä yhteistyöhön, tehostaa korkeakoulujen ja yritysten välistä vuorovaikutusta sekä parantaa tutkimuksen ja koulutuksen vaikuttavuutta elinkeinoelämässä.

Muutosesitys:

Lisäys: Korkeakoulut rakentavat yrityksille yhden luukun periaatteeseen perustuvat yrityspalvelut, joiden kautta yritykset saavat helposti ja yhdenmukaisesti pääsyn koulutusyhteistyöhön, osaaja- ja harjoittelupalveluihin sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan. Palvelumallin tavoitteena on madaltaa yhteistyön kynnystä erityisesti pk-yrityksille, vahvistaa TKI-yhteistyön vaikuttavuutta ja tukea yksityisen TKI-rahoituksen kasvua.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Suomen Yrittäjät pitää rahoituksen monipuolistamista välttämättömänä, mutta katsoo, että visio jää tältä osin liian varovaiseksi. Julkisen rahoituksen kasvattamiselle on rajalliset edellytykset, minkä vuoksi yksityisen rahoituksen, yritysyhteistyön ja kansainvälisen rahoituksen roolia on vahvistettava huomattavasti nykyistä määrätietoisemmin. Tavoitteessa tämä on mainittu, mutta tavoite ei vaikuta huomioivan tilanteen vakavuutta ja kiireellisyyttä.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpidesuosituksissa esitetty valtionrahoituksen uudistaminen on tarpeellinen, mutta rahoitusmallien on jatkossa kytkettävä enemmässä määrin yhteistyöhön yritysten kanssa, tutkimustulosten hyödyntämiseen ja ammattikorkeakoulujen alueellisen elinvoimaisuuden vaikuttavuuteen. Yritysyhteistyön kehittäminen edellyttää myös, että kasvuhaluiset pk-yritykset tunnustetaan nykyistä paremmin osana korkeakoulujen TKI-kumppanikenttää. Yksityisen rahoituksen lisäämistä koskevat selvitykset eivät yksin riitä, vaan tarvitaan konkreettisia kannusteita ja toimintamalleja.

Muutosesitys:

Uudistetaan korkeakoulujen valtionrahoitusta vision tavoitteiden pohjalta. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tulevassa valtionrahoituksessa painottuvat korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kokonaisvaltainen laatu ja vaikuttavuus, koulutustason nosto ja T&K-intensiteetin lisääminen sekä korkeakoulujen uudistumisen ja erikoistumisen tukeminen ja yritysten ja työelämän kanssa tehtävä yhteistyö.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuosittelun kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosittelukokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

-

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

”Yritysyhteistyön kehittäminen ja yksityisen rahoituksen vivuttaminen edellyttää korkeakoulujen ja yritysten TKI-yhteistyön käytäntöjen vahvistamista tukemaan korkeakoulujen laajaa vaikuttavuutta.” Tässä tulee ottaa huomioon myös kasvuhaluiset pk-yritykset sekä omistajanvaihdoksen läpikäyneet yritykset, jotka muuttuvat restartupeiksi.

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

Vision kokonaisuus jää Suomen Yrittäjien näkökulmasta liian kunnianhimottomaksi suhteessa niihin rakenteellisiin haasteisiin, joita Suomi kohtaa seuraavien 10–15 vuoden aikana. Väestönkehitys, alueiden elinvoima, osaajapula ja talouskasvun edellytykset edellyttävät selvästi nykyistä terävämpää ja priorisoidumpaa visiota. Lisäksi vision toimenpidesuosittelut ovat epäsuhtaisia toimeenpanoedellytyksiltään. Monet suositukset jäävät tulevien hallitusten tulkittavaksi, eikä vähiten rahoituksen uudistamista koskevat kohdat. Visio kaipaa kunnianhimoa ja terävöittämistä sekä rohkeampia avauksia.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen sekä yritysten välinen yhteistyö tulee nostaa vision keskiöön. Nykyisellään yritysyhteistyö on sanana mainittu dokumentissa vain kerran, liitteessä. Samoin

yrittäjämäisten taitojen systemaattinen vahvistaminen kaikilla koulutusasteilla on välttämätöntä, jotta nuorten siirtyminen työelämään sujuvoituu ja Suomi kääntää kilpailukykyä kasvun tielle.

9. Muut kommentit

Suomen Yrittäjät korostaa, että korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision on oltava realistinen, mutta samalla rohkea. Vision tulee tarjota selkeä suunta ja tehdä näkyväksi ne valinnat, joita Suomen menestyksen turvaaminen edellyttää. Tämä tarkoittaa entistä tiiviimpää ja rakentavampaa yhteistyötä elinkeinoelämän kanssa, rahoituksen kestävästä uudistamisesta sekä koulutuksen sisältöjen ja rakenteiden määrätietoista kehittämistä vastaamaan muuttuvan työelämän tarpeita.

Nyroos Maria
Suomen Yrittäjät ry